

РЕЦЕНЗИЯ

от проф., д. ик. н. Лучиян Ангелов Милков- преподавател в УНСС, Факултет „Управление и администрация“, Катедра „Публична администрация, E-mail: milkovl@abv.bg; тел. 0895 553 400

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

по: **Област на висше образование:** 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1. 2. Педагогика

Докторска програма: Теория на възпитанието и дидактиката

Автор: Николина Георгиева Търева

Тема: „Ученическият екип в проектно-базираното обучение“

Научен ръководител: Доц., д-р Албена Александрова Овчарова-преподавател в Катедра „Педагогика и управление на образованието“ при Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-131 от 22. 01. 2024 година на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Ученическият екип в проектно-базираното обучение“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2. Педагогика, докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“. Автор на дисертационния труд е Николина Георгиева Търева-докторантка в (редовна форма на обучение) към катедра „Педагогика и управление на образование“, с научен ръководител доц., д-р по педагогика Албена Александрова Овчарова от ПУ „Паисий Хилендарски“

Представеният от Николина Търева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

– молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;

- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет (само за докторантите зачислени до 04.05.2018 година);
- автобиография с данни за получените видове образование и специализации;

Докторантката е приложила 5 броя публикации, всички свързани с темата на дисертационното изследване. Те са публикувани в периода 2021 година-2024 година.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Николина Търева притежава висше педагогическо образование, подплътено и с множество допълнителни квалификации и специализации в ПУ „Паисий Хилендарски“, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, Бургаски университет, Тракийски университет и СУ „Св. Кл. Охридски“. Притежава и Втора професионално-квалификационна степен. Тази подготовка е гаранция за сериозна теоретична и практическа подготовка и възможност за постигане на високи образователни и възпитателни резултати в пряката преподавателска дейност. От 1995 година Николина Търева е начален учител в ОУ „Алеко Константинов“, гр. Пловдив

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на фундаментални образователни въпроси дисертационното изследване е внимателно подбрана и тангира, както с опита на докторантката, така и с разработваните в настоящия момент от МОН

фундаментални възпитателни и образователни проблеми. Сред тях, водещо място се отделя на началното училище, като фактор за полагане основите на модерно, високорезултатно съвременно училище, което ще гарантира на обучаемите високо интелектуално развитие и множество качествени компетенции.

4. Познаване на проблема

При запознаване с дисертационното изследване, литературния обзор, позоваването на водещи наши и чужди автори, работещи в изследваната област, е видно, че Николина Търева, образно казано, е „на ти“ с тематиката, с въпросите на проектно-базираното обучение, компетентностните модели. Развитието на съвременното образование и обучение, търсенето на нови, подобри и резултативни възпитателни модели създават условия за изграждане у децата, и по-специално, на тези от начална училищна възраст, на готовност за владене на всички форми и видове на феномена „общуване“.

Проектно-базираното обучение се извършва в условията на екипна работа по време, на която децата влизат в интеракции на базата на емпатийно общуване помежду си.

5. Методика на изследването

Емпиричното изследване е проведено със 702 ученици на възраст 7 години - 11 години, обучаващи се в начален етап на образованието в училища в гр. Пловдив- ОУ „Алеко Константинов“ и ОУ „Стоян Михайловски“, гр. Кричим- ОУ „Васил Левски“, гр. Дупница- СЕУ „Паисий Хилендарски“, с. Граф Игнатиево- ОУ „Граф Игнатиев“ и с. Поповица- ОУ „Христо Ботев“.

За провеждане на емпиричното изследване са използвани 3 инструментариума (2 стандартизирани и един нестандартизиран/авторски) въпросник за умения за работа в екип /сътрудничество, активност, инициативност.

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

Стандартизиран тест за емпатия при деца в начална училищна възраст („Чувства и мисли“), с отчетени общи нива на емпатия и разпознаване на емоции.

Измерването на промените в общите нива на емпатия и разпознаване на емоции в емпирично изследване се извършва чрез стандартизиран тест за измерване на емпатия при деца в начална училищна възраст.

Адаптиран е и е публикуван на български език като „Тест за измерване на емпатия при деца в начална училищна възраст. Чувства и мисли“ в „Основи на психологическите измервания“- Ст. Стоянова (2007) с

приложени към него 6 фотографии на лица с ясно различими мимики на шестте базисни човешки емоции: щастие, изненада, страх, гняв, тъга и отвращение.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 246 страници, от които 205 страници основен текст, 16 страници библиография (включваща 21 първични източници, 191 литературни източници, от които 79 на кирилица и 112 на латиница и 11 интернет ресурса) и 25 страници приложения.

Структурата на дисертационния труд включва: увод, 3 глави, изводи, заключение, използвани източници и литература и приложения. В рамките на изложението са включени 28 таблици, 76 фигури и 2 схеми.

Предложената структура отговаря напълно на изискванията за композиране на труд от този вид. Съдържа **увод**, много добре подредена **първа глава** (теоретична), в която Николина Търева показва отлични познания в редица свързани с темата области. Това допринася за много ясен и научно течен и обективен анализ на понятието „проектно-базирано обучение“.

Втората глава е посветена на емпиричното изследване. Според докторантката „при проектно-базираното обучение се използва капацитетът на учениците за генериране на идеи, за да се формират умения за творческо решаване на проблеми. Работата в екип е базова за формирането и развитието на социални компетенции у учениците. Проектно-базираното обучение е обвързано с комуникацията, сътрудничеството, споделянето на идеи в дейности на основата на емпатия, които са ориентирани към конкретни резултати и се реализират в подходяща среда (Дисертация: с. 113).

Трета глава е посветена на анализ на резултатите от емпиричното изследване. Тук не мога да не изразя адмирациите си от отличното структуриране на анализа, насищането му с графични материали, обстойното обсъждане на всички елементи от получените данни.

В изследването преди прилагане на проектно-базирано обучение не се наблюдава съществена разлика при работата в екип между момчетата и момичетата. Без значение от пола си в голямата си част учениците се чувстват приети и равноправни членове на екипите. По отношение на населеното място, в което се намира училището, учениците от различните селища дават сходни отговори по отношение на работата в екип, като най-високи са регистрираните нива за работа в екип на учениците от малкия град, следвани от учениците от големия град и накрая на тези от селото. Може да се допусне, че това се дължи на неформалните контакти, които

учениците имат помежду си в свободното от училищни ангажименти време. Тъй като учениците от малкия и големия град посещават училища в квартала, в който живеят, това предполага улеснени и почести контакти между тях след учебните занятия.

Анализът на резултатите от входа на изследването показва, че учениците имат относително добра социална компетентност и готовност да работят в екип.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

- Направено е обстойно изследване на историческите и съвременните научни и практико-приложни теории, свързани с ученическия екип в проектно-базираното обучение.

- Конструиран и приложен е диагностичен инструмент, предназначен за деца от начална училищна възраст, чрез който се цели да се установят нивата на индикаторите на социалната компетентност за работа в екип: сътрудничество, активност, инициативност, отговорност.

- Проведено е оригинално емпирично проучване относно възможностите на проектно-базираното обучение да повлияе уменията за екипна работа и нивата на емпатия на учениците от начален етап на образованието, както и на сплотеността на ученическия клас.

- Предложени са препоръки за работа с ученическия екип в проектно-базирана среда в началния етап на образование

Изводи от дисертационното изследване

Анализът на резултатите от дисертационното изследване е основание за формулирането на следните изводи:

- Представено е разбирането за проектно-базираното обучение в исторически и съвременен план.

- В теоретичен и практически дискурс е обективизирана работата по проекти в началния етап на образование.

- Ефективността от прилагането на проектно-базираното обучение зависи от добрата методическа подготовка на учителя, свързана със способността му да планира и провежда проектните дейности, съобразно възрастовите психо-физиологични особености на учениците и целите, които си е поставил.

- Планира се и се проведе емпирично изследване, като резултатите от него послужиха за предлагане на препоръки за работа в проектно-базирана среда в началния етап на образование.

- Емпиричното изследване, обхващащо период на едногодишно прилагане на проектно-базирано обучение сред изследваните ученици от начален етап на образованието показва, следните резултати:

- прилагането на проектно-базираното обучение повишава нивата

на социалната компетентност за работа в екип и на общата емпатия при учениците от начален етап на образованието.

- нивото на сплотеност на ученическите екипи е завишено и предполага, че съществува положителна корелация между повишените нива уменията за работа в екип, емпатията и сплотеността на ученическите екипи, което може да бъде допълнително изследвано.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Приложените публикации на докторантката са разработени в рамките на 4 години и са пряко свързани с темата на дисертационното изследване.

Публикувани са в сериозни научни издания, с редколегии и предварителни рецензии. Чрез тях Николина Търева прави достойние на научната педагогическа общност у нас за своите изследвания и резултати от техния анализ.

9. Лично участие на докторантката

Категорично заявявам, че публикациите и дисертацията са собствено научно изследване. Стилът, езикът и използваният тезаурус са строго научни и са резултат от направеното обстойно дисертационно изследване. Направените изводи и препоръки са пряко свързани с дисертацията и напълно отговарят на анализа на получените резултати от практическото изследване.

10. Автореферат

Авторефератът строго следва структурата на дисертацията и отразява основните резултати, постигнати в изследването. Тук намираме и списъка на публикациите, както и приносните моменти.

Той е в обем от 32 стандартни страници.

11. Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки, както към темата, така и към структурата и анализа на получените данни от изследването. Изводите и препоръките са естествено следствие от сериозния анализ, отличното познаване на водещите наши и чужди автори в тази област.

Приветствам автора на изследването, както и Многоуважаемата научна ръководителка, без чиято компетентно помощ и ерудиция изследването нямаше да бъде така структурирано и завършено.

12. Лични впечатления

Не познавам лично Николина Търева, но съм срещал името ѝ в някои от трудовете, където тя е публикувало своите статии и научни съобщения.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

С най-голямо удоволствие бих прием една монография, посветена на този така значим образователен проблем. Уверен съм, че екипът докторант-научен ръководител ще съумее да подготви труд, който, според мен, ще има значимо място в съвременната педагогика и методика на началното образование. Налице са много сериозни резултати от направеното изследване и прекрасен анализ на получените данни, съпроводени от множество графични материали в динамика, по отделни показатели. Извадката е достатъчна за монографичен труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Николина Георгиева Търева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност 1. Педагогически науки, Професионално направление 1. 2. Педагогика като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, **убедено давам своята положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на членовете на Почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен **„доктор“ на Николина Георгиева Търева** в област на висше образование: 1. Педагогика, професионално направление 1. 2. Педагогически науки, докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“.

20. 02. 2024 г.

Рецензент:

Гр. София

(Проф., д. ик. н. Лучиян Милков)